

Hüseyin Tügi'nin Vak'a-i Sultan Osman adlı eserinin ilk ve son sayfaları (Bibliotheca Regiae Dresdensis, nr. 178)

dan muhtemelen Zilhicce 1032'ye (Ekim 1623) doğru son şeklini verildiği anlaşılmaktadır.

Musibetnâme'de esas olarak II. Osman'ın hal'i ve katliyle ilgili vak'alar anlatılmaktaysa da I. Mustafa'nın birkaç aylık ikinci saltanatı dönemi olayları hakkında da bilgi verilmekte ve eser IV. Murad'ın cülûsunu müteakip sona ermektedir. Eserin birkaç telif merhalesi vardır. İlk yazımında bulunan mukaddime diğer teliflerde mevcut değildir. Muhteva bakımından *Musibetnâme* İstanbul'da ve taşrada vuku bulan hadiseler olarak iki bölüme ayrılabilir. İlk bölümde gün gün II. Osman'ın cülûsu ve hal'iyle sonuçlanan olaylar, ikinci bölümde Sultan Osman'ın ülkenin her tarafına gönderdiği gizli emirler üzerine taşradaki yeniçerilere karşı takınılan tavır ele alınmıştır. Eserde ayrıca bazı tayin, azil ve ölümler de yer almaktadır.

Kâtib Çelebi, Solakzâde Mehmed Hemdemî, Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi ve Münecimbaşı Ahmed Dede gibi XVII. yüzyıl tarihçileri *Musibetnâme*'yi kaynak olarak kullanmışlardır. Ancak bunlar eserden alıntılar yaparken bazan tarih kayıtlarını, mansıb, şahıs adı, sıfatı ve lakaplarını belirtmeyip yer yer olaylar arasında takdim-tehirler yaparak bazı tasarruflarda ve hatalı nakillerde bulunmuş, hadiselerin anlaşılmasını güçleştirmişlerdir. Hammer-Purgstall, II. Osman ve I. Mustafa dönemleri için kendi koleksiyonundaki müellif hattı nüshayı kullanmıştır. Hüseyin Tügi olayları kronolojik sırayla ak-

tarmakta, bazan da olaylar arasında sebep-sonuç ilişkisi kurmaktadır. *Musibetnâme*, diğer Osmanlı tarihçilerinin ele almadığı bu olayın yeniçeri muhitindeki görünüş ve yorumunu yansıtmaya bakımından ayrıca önem kazanmaktadır. Eser sade bir üslûpla yazılmış, yer yer mısra, beyit, kıta, gazel, mersiye, methiye ve müseddes gibi manzum parçalarla süslenmiştir.

Musibetnâme'nin İstanbul, Konya, Avusturya, Almanya, Fransa ve İngiltere'de dokuz yazma nüshasının varlığı bilinmektedir. İstanbul'dakiler Nuruosmaniye (nr. 3134, vr. 175^a-222^b) ve Râgıb Paşa (nr. 987, vr. 361^a-389^a) kütüphanelerinde mevcut Hasanbeyzâde tarihlerinin içinde, Konya'daki İzzet Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesi'nde (nr. 13316), Avusturya'dakiler Wien Nationalbibliothek'te (nr. H. O. 74, H. O. 19, vr. 303^b-326^b, nr. H. O. 65, vr. 144^b-185^a), Almanya'daki yazma Dresden Landesbibliothek'te (nr. 178, vr. 27^a-51^b) bulunmaktadır. Bunlardan Wien Nationalbibliothek'te kayıtlı nüsha (nr. H. O. 74) bizzat müellif tarafından yazılmış ve yer yer tashih edilmiştir. Fransa'daki yazma Biblioth que Nationale'de (Suppl. Turc, nr. 871) kayıtlıdır (Blochet, II, 80). Bu nüsha, İstanbul'daki Fransız elçiliği tercümanlarından Philibert Deval tarafından Nev'i diye birine izâfe edilerek 1733'te istinsah edilmiş ve Fransızca'ya çevrilmiştir (*Vak'a-i Sultan Osman Han* [nşr. Fahir İz], s. 120). İngiltere'deki nüsha ise Cambridge Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır (Babinger, s. 173).

Musibetnâme, ilk olarak Antoine Galland tarafından *Relation de la mort du sultan Osman et du couronnement sultan Mustapha* adıyla Fransızca'ya çevrilerek neşredilmiştir (Cologne 1678). Nev'i adlı bir kişiye izâfe edilen eser M. A. Danon tarafından da Fransızca'ya çevrilmiş ve "Contributions à l'histoire des Sultans Osman II et Moustafa I" adıyla yayımlanmıştır (JA, XIV [1919], s. 68-139, 244-310). Danon, sadece Tügi'nin *Musibetnâme*'sini değil aynı yerde II. Osman dönemiyle ilgili dört belge de neşretmiştir. Daha sonra İsmail Hami Danişmend tarafından Türkçe'ye çevrilen Danon'un bu makalesi *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*'nin yeni tertip basımının (1971) VI. ciltinde yayımlanmıştır (s. 282-321). *İbretnümâ* adıyla Midhat Sertoğlu tarafından da neşredilen eseri (bk. bibl.) Fahir İz, Dresden ve Danon nüshalarına dayanarak *Vak'a-i Sultan Osman Han* adıyla yayımlanmıştır (bk. bibl.). Son olarak Nezihî Aykut eserin tenkitli metnini yayımlanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Hüseyin Tügi, *Musibetnâme: Vak'a-i Sultan Osman Han* (nşr. Fahir İz, TDAY Belleter [1967], içinde), s. 119-164; a.m.f., *Tügi Tarihi: İbretnümâ* (nşr. Midhat Sertoğlu, TTK Belleter, XI/43 [1947], içinde), s. 489-514; Hasanbeyzâde, *Tarih* (haz. Nezihî Aykut, doktora tezi, 1980), İÜ Ed. Fak., Tarih Seminer Kitaplığı, nr. 3277, II, 306-307; Kâtib Çelebi, *Fezleke*, II, 9 vd.; a.m.f., *Keşfü'z-zünun*, I, 285; Naimâ, *Tarih*, II, 209; H. O. Fleischer, *Catalogus codicum manuscriptorum orientaliu Bibliothecae Regiae Dresdensis*, Leipzig 1831, nr. 1960; Hammer (Atâ Bey), VIII, 215; Flügel, *Handschriften*, II, 254-257; *Sicill-i Osmani*, II, 53-54; Blochet, *Catalogue*, II, 80; TCYK, I/2, s. 117-118; Danişmend, *Kronoloji*², VI, 266 vd.; Bekir Kütükoğlu, *Kâtib Çelebi "Fezleke"sinin Kaynakları*, İstanbul 1974, s. 41-46; Babinger (Üçok), s. 173-174.

NEZİHİ AYKUT

HÜSEYİN VÂİZ-i KÂŞİFİ
(حسین واعظ کاشفی)

Mevlânâ Kemâlüddin Hüseyin b. Ali-i Beyhakî-yi Sebzevârî (ö. 910/1504-1505)

İrânlı müfessir, mutasavvıf ve şair.

İrân'ın Horasan bölgesinde Sebzevâr'da doğdu. 860'ta (1456) Meşhed'e gittiği sıralarda otuz yaşlarında olduğu kabul edilirse 830 (1427) yılı civarında doğduğu söylenebilir. Vaazlarıyla tanındığı için "Vâiz" lakabı ve şiirlerinde kullandığı Kâşifi mahlasıyla tanınır. Çocukluk ve gençlik yıllarını Sebzevâr ve yöre-

resinde geçiren Hüseyin Vâiz'in iyi bir öğrenim gördüğü, Herat'a gittiğinde ilmi ve vaazları ile kendisini kısa sürede kabul ettirmesinden anlaşılmaktadır. Hüseyin Vâiz, geniş bilgisi ve etkili vaazlarıyla şöhreti etrafa yayılınca ülkesinden ayrılıp Nişâbur'a gitti, oradan Meşhed'e geçti. Dönemin büyük Nakşibendî şeyhi Sa'deddîn-i Kâşgarî'nin Herat'ta öldüğünü (Mayıs 1456) öğrendiği günlerde rüyasında onu görmesi, mezarını ziyaret etmek üzere Herat'a gitmesine sebep oldu. Burada Sa'deddîn-i Kâşgarî'nin müridi ünlü sûfi ve şair Abdurrahman-ı Câmî ile tanıştı ve onun vasiyetiyle Nakşibendî tarikatına intisap etti. Herat'ta verdiği vaazlarla kısa zamanda meşhur olan Hüseyin Vâiz, bir süre sonra Hüseyin Baykara ve Ali Şîr Nevâî'nin himayesine girdi. Onların teşvikiyle çeşitli kitaplar telif etti. Câmî'nin ölümünden (898/1492) sonra Herat'tan ayrılan Kâşifî 910 (1504-1505) yılında Sebzevâr'da vefat etti. Türbesi Sebzevâr'ın güneybatısında Dervâze-i Nişâbûr denilen yerdedir. Hüseyin Vâiz halkın çoğunluğu Şii olan Sebzevâr'da Sünnilik, Herat'ta yaşadığı dönemde ise Şiilik'le itham edilmiştir. Şii olarak tanınmasında daha çok *Ravzatü's-şühedâ'* adlı eserinin etkisi vardır. Bu eserin bir beytinde, "Ali içinde doğduğu için müslümanlara Kâbe'yi tavaf etmek vâcip olmuştur" diyen Kâşifî'nin Ehl-i beyt'e duyduğu büyük sevgi ondaki Şiilik eğiliminin daha kuvvetli olduğunu gösterir. Nakşibendiyye tarikatının temel eserlerinden *Reşehât-ı Aynü'l-hayât* adlı eserin müellifi Fahreddin Ali Safî (ö. 939/1532-33) onun oğludur.

Eserleri. Hüseyin Vâiz tefsir, tasavvuf, edebiyat ve gizli ilimler başta olmak üzere çeşitli konularda eserler kaleme almıştır. Kâşifî mahlasıyla şiirler yazmakla bir-

likte şair olarak önemli bir varlık göstermemiştir. Kâşifî'nin başlıca eserleri şunlardır: 1. *Cevâhirü't-tefsîr li-tuhtefi'l-emîr* (*Tefsîrü'l-'arûs*, *Tefsîrü'z-zehrâveyn*). Müellif, dört cilt olarak planlayıp ancak ilk cildini yazabildiği eseri Ali Şîr Nevâî'ye ithaf etmiştir. Kur'an'ın başından Nisâ sûresinin 84. âyetine kadar olan kısmının tefsirini ihtiva eden eserin giriş bölümünde dört ana başlık altında Kur'an ilimlerine dair yirminin üzerinde konu ele alınmıştır. Eserin birçok yazma nüshası bulunmaktadır (Storey, I/1, s. 12). 2. *Mevâhib-i 'Aliyye* (*Tefsîr-i Hüseyinî*). Hüseyin Vâiz, *Cevâhirü't-tefsîr*'in geri kalan kısmını yazmaktan vazgeçerek 897-899 (1492-1494) yılları arasında daha sade bir dille ve daha kısa olarak bu eseri kaleme almıştır. Birçok baskısı yapılan eser (Bombay 1268, 1279, 1290, 1295, 1303, 1312; Delhi 1294, 1304; Agra 1308; Leknev 1313; I-IV, Tahran 1329 hş.) Ebülfazl Mehmed Efendi (ö. 982/1574) tarafından Türkçe'ye çevrilmiş (Atâî, s. 189), İsmâil Ferruh Efendi de 1830'da eseri bazı ilâve ve kısaltmalarla *Mevâhib* adıyla Türkçe'ye tercüme etmiştir. Bu çevirinin 1282 (1865) tarihinden itibaren birçok baskısı yapılmıştır (Özege, III, 1128). *Mevâhib-i 'Aliyye*'nin Urduca ve Peştuca tercümeleri de mevcuttur (Storey, I/1, s. 13). 3. *Câmî'u-sittin*. Yûsuf sûresinin tasavvufi tefsiridir (a.g.e., I/2, s. 1195). 4. *Ravzatü's-şühedâ'*. Ehl-i beyt'e yapılan zulümleri ve Kerbelâ Vak'ası'nı anlatan eser, 908'de (1502) Hüseyin Baykara'nın kız tarafından torunu Mirza Mürşidüddin için yazılmıştır. On bölümden meydana gelen *Ravzatü's-şühedâ'* müellifin en tanınmış eseridir. İlk defa Bombay'da basılan eserin ilmi neşri Muhammed Ramazan ve Ebül-Hasan Şârânî tarafından yapılmıştır (Tahran 1331 hş., 1349 hş.). Eseri Âşık Çelebi *Tercüme-i Ravzatü's-şühedâ*, Câmî-i Rûmî *Saâdetnâme* adıyla Türkçe'ye tercüme etmiş, Fuzûlî de *Hadîkatü's-suadâ'sını* yazarken bu eserden geniş ölçüde faydalanmıştır. Eserin *Deh Meclis ve Müntehab-ı Ravzatü's-şühedâ'* adıyla kısaltılmış şekilleri de vardır (Storey, I/1, s. 212). 5. *Ahlâk-ı Muhsinî**. Hüseyin Baykara'nın oğlu Ebül-Muhsin Mirza adına 900 (1495) yılında yazılan eser birçok defa basılmış (Bombay 1298, 1312, 1313; Leknev 1271, 1279; Tahran 1321, 1326, 1328) ve çeşitli dillere çevrilmiştir. 6. *Envâr-ı Süheyli*. Müellif, *Kelile ve Dimne*'yi Hüseyin Baykara'nın emirlerinden Şeyh Ahmed Süheyli'nin isteği üzerine bu adla yeniden kaleme almıştır. On dört bölümden meydana gelen *Envâr-ı Sühey-*

lî'nin birçok yazma nüshası vardır. Müellifin sağlığında istinsah edilen 897 (1492) tarihli bir nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunmaktadır (Ayasofya, nr. 4215). Eser ilk defa Kalküta'da basılmış (1804), bunu J. W. J. Ouseley'in neşriyle (Hertford 1851) Kalküta (1916) ve Berlin (1301 hş./1922) baskıları takip etmiştir (diğer baskıları için bk. Hânâbâ, I, 581-583). *Envâr-ı Süheyli* Alâeddin Ali Çelebi tarafından *Hümâyunnâme* adıyla Türkçe'ye çevrilmiştir. Avrupa'da çok tanınan ve eserin ilk Fransızca tercümelemesine esas teşkil eden bu çeviriden sonra E. B. Eastwick (Hertford 1854) ve A. N. Wollaston tarafından (London 1877) İngilizce'ye tercüme edilmiştir. Urduca'ya da çevrilen *Envâr-ı Süheyli*'ye Ekber Şah'ın veziri Ebül-Fazl el-Allâmî *'İyâr-ı Dâniş* adıyla bir nazîre yazmıştır. 7. *Mağzenü'l-inşâ'*. Kâşifî, Hüseyin Baykara ve Ali Şîr Nevâî için kaleme aldığı mektup yazma sanatıyla ilgili bu eseri 907 (1501-1502) yılında tamamlamıştır (Rieu, II, 528). 8. *Esrâr-ı Kâsımî*. Sihir, tılsım ve kimyaya dair olan eser ilki Bombay'da (1302) olmak üzere dört defa basılmış, oğlu Fahreddin Ali Safî esere *Keşf-i Esrâr-ı Kâsımî* adıyla bir şerh yazmıştır (Bombay 1894, 1910). 9. *Fütüvvetnâme-i Sulţânî*. Fütüvvet ve fütüvvet erbabı hakkında yazılmış olan bu eseri Muhammed Ca'fer Mahcûb yayımlamıştır (Tahran 1348 hş.). Eser Abdülbaki Gölpinarlı tarafından tanıtılıp özet bir tercümesi yapılmıştır (JFM, XVII/1-4 [1956], s. 127-155). 10. *Bedâ-yi'ul-efkâr fi şanâyî'l-âşâr*. Edebi sanatlardan bahseden eser Rahim Müslüman Ali tarafından Rusça bir önsözle neşredilmiştir (Moskova 1977). 11. *Risâle-i Hâtimiyye* (*Kıssaş u Âşâr-i Hâtim-i Tâ'ti*) Müellifin 891'de (1486) Hüseyin Baykara adına yazdığı bu eser cömertliğiyle efsaneleşmiş Hâtem et-Tâi ile ilgili hikâyeleri içerir. Schefer (Paris 1883) ve M. R. Celâî (Tahran 1320) tarafından yayımlanan eser *Dâstân-ı Hâtim-i Tâi* (*Hâtem-i Tâi Hikâyesi*) adıyla Türkçe'ye çevrilmiş ve birçok defa basılmıştır (Özege, I, 253; II, 517). Eserin Kuzey Türkçesi'ndeki bir versiyonu Kazan'da yayımlanmış (1876), Hint, Urdu, Felemenk ve Malay dillerine de çevrilmiştir. 12. *Le'âyifü't-tavâ'if*. Fıkralardan ibarettir (Tahran 1957). 13. *Lübb-i Lübb-ı Ma'nevî*. Müellifin Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin *Meşnevî*'sinden yaptığı seçmeleri ihtiva eder (nşr. Saîd-i Nefisî, Tahran 1319 hş./1940). 14. *er-Risâletü'l-'aliyye fi'l-eğâdisi'n-nebeviyye*. Kırk hadis konusunda 875 (1470) yılında Farsça yazılmış bir şerh olup Şemseddin Ebül-

Hüseyin Vâiz-i Kâşifî'nin *Envâr-ı Süheyli* adlı eserinden minyatürlü bir sayfa (*Treasures of Islam* [ed. T. Falk], Singapore 1985, s. 113)

Meâlî Ali el-Muhtâr en-Nessâbe en-Nakîb'e ithaf edilmiştir. Eser Abdurrahman Hibri ve Taşköprizâde Kemâleddin Mehmed Efendi tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. 15. *Şahîfe-i Şâhî*. Müellifin Arapça ve Farsça mektuplarını ihtiva eden bu risâlenin taş basması yapılmıştır (Leknev 1844; Cawnpore 1848).

Hocası Fahreddin Hâce Ehad'ın astronomiyle ilgili *Lübâbü'l-İhtiyârât fi ta'ýini'l-evkât* adlı eserini tamamlayan Hüseyin Vâiz'in astronomi ve astrolojiye dair *Mevâhibü'z-Zuhal*, *Meyâminü'l-Müşterî*, *Kavâti'ül-Mirrih*, *Levâmi'u's-Şems*, *Mebâhicü'z-Zühre*, *Menâhicü'l-Utârid* ve *Levâ'ihu'l-Kamer* adlı risâleleri vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ali Şir Nevâî, *Mecâlisü'n-nefâis* (nşr. S. Gani-eva), Taşkent 1961, s. 143; Hândmîr, *Ĥabîbü's-siyer*, IV, 345-346; Fuzûlî, *Ĥadikatü's-sü'edâ* (haz. Şeyma Güngör), Ankara 1987, hazırlayanın önsözü, s. XXXIX; Nûrullah et-Tüsterî, *Mecâlisü'l-mü'minin*, Tahran 1375 hş., I, 113-114, 547-548; Atâî, *Zeyl-i Şekâik*, s. 189; *Keşfü'z-zunûn*, I, 35, 37, 368, 421, 446, 448, 612, 613, 646, 878-879, 902-903, 920-921; II, 1305, 1508, 1574, 1588, 1638, 1648, 1895, 1915-1916; Rieu, *Catalogue of the Persian Manuscripts*, I, 9-10, 11, 44, 152; II, 443, 528, 756; Tebrîzî, *Reyhânetü'l-edeb*, V, 29-31; E. G. Browne, *Ez Sa'di tâ Câmî* (trc. Ali Asgar Hikmet), Tahran 1960, s. 639-641, 643-645; Ma'sûm Ali Şah, *Ĥarâik*, III, 114; Neffîsî, *Târîh-i Naẓm u Nesr*, I, 245-248; Rypka, *HIL*, s. 313-314; Storey, *Persian Literature*, I/1, s. 12-13, 212-213, 1195; Şeybî, *eş-Şıla*, II, 308-314; Hânâbâ, *Fihrist*, I, 197, 581-583; IV, 5047; Özege, *Katalog*, I, 253; II, 517; III, 1128; A'yanü's-Şi'a, VI, 121-124; Safâ, *Edebiyyât*, IV, 523-526; M. Takî Bahâr, *Sebk-i Şinâsi*, Tahran 1370 hş., III, 195-197; Abdülbakî Gölpinarlı, "Fütüvvetnâme-i Sultânî", *İFM*, XVII/1-4 (1956), s. 101-155; Mahmûd Anbarânî, "Mürüri ber Zindegânî-yi Kâşîfî", *Keyhân-i Endîşe*, sy. 40, Kum 1370/1992, s. 83-89; T. W. Arnold, "Kâşîfî", *IA*, VI, 413-414; Gholam Husein Yousofi, "Kâşîfî", *EI*² (İng.), IV, 732-733; *DMF*, I, 2145; Dihhudâ, *Luğatnâme* (Muîn), XXI, 15886-15887.

ADNAN KARAIŞMAILOĞLU

HÜSEYİN VASSÂF

(1872-1929)

Sefîne-i Evliyâ-i Ebrâr
adlı eseriyile tanınan
tasavvuf tarihçisi, mutasavvif.

8 Mart 1872'de İstanbul Aksaray'da doğdu. Hayatı hakkında bilinenler *Sefîne-i Evliyâ-i Ebrâr*'ın sonunda verdiği bilgilere dayanmaktadır (V, 280-299). Babası Ürgüplü Hacı Osman Efendi, Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'nın ve oğlu İbrâhim Paşa'nın hizmetinde bulunmuş, bun-

ların vefatından sonra Mehmed Ali Paşa'nın damadı Yûsuf Kâmil Paşa'nın hizmetine girerek uzun yıllar Mısır ve İstanbul'da görev yapmış, Yûsuf Kâmil Paşa'nın eşi Zeyneb Hanım tarafından Fatma Emsâl Hanım'la evlendirilmiştir.

Hüseyin Vassâf Ağayokuşu İbtidâî Mektebi, Medrese-i Hayriyye, Mekteb-i Osmânî, Aksaray Vâlide Rüşdiyesi ve Mekteb-i Mülkiyye İdâdisi'nde öğrenim gördü. Rûsûmat Emaneti Evrak Kalemi'nde çalışan ağabeyi vasıtasıyla burada göreve başladı (Nisan 1892). Ertesi yıl Şirket-i Hayriyye Tahrîrat Kalemi'ne girdi. Burada bir yıl kadar çalıştıktan sonra eski görevine döndü. Rûsûmat Mektûbî Kalemi mümeyyizi, Galata Emtia-i Dâhiliyye Gümrüğü kontrol memuru, müskirat, zahire ve ihracat gümrükleri müdürü ve Sirkeci Gümrüğü müdürü olarak görev yaptıktan sonra İstanbul Rûsûmat başmüdürlüğüne tayin edildi (Mart 1920). 1922 yılı sonunda kendi isteğiyle emekli oldu.

Tasavvufa karşı ilgisi küçük yaşlarda aile çevresinde başlayan Hüseyin Vassâf'ın anesi Fatma Emsâl Ahmed Ziyâeddin Gümrüşânevî'ye mensuptu. Babası Hacı Osman Efendi ise Şehremini'nde bulunan Ümmî Sinan Tekkesi'nin şeyhi Sâlih Efendi'nin dervişi idi. Hüseyin Vassâf da Aksaray Vâlide Rüşdiyesi'ne devam ettiği yıllarda Mehmed Esad Dede'den Farsça dersleri aldı. Gümrük memuru olarak çalışmaya başladığı yıllarda İstanbul'a gelen Kerbelâ hatibi Şeyh Nâsîr Efendi'den Süleymaniye Camii'nde bir yıl kadar *Şahîh-i Buhârî* okudu. Beyazıt Camii'nde Hoca Hüsnü Efendi'nin Buhârî derslerine devam etti. Nakşibendî şeyhi Abalı Hâfız ile Sünbül Efendi Dergâhı şeyhi Ziyâeddin Efendi'nin sohbetlerinden faydalandı. 1896'da Şam'dan İstanbul'a gelen ve evinde misafir kalan Şâbânî-Bekrî şeyhi Muhammed Sultan Efendi'ye intisap etti. Birkaç yıl sonra icâzetnâme aldı. Küçük Ayasofya'da oturan Şâbânî şeyhi Ha-

cı Kâmil Efendi'nin sohbetleriyle Sünbül Efendi ve Seyyid Nizâm dergâhlarındaki zikir ve sohbetlere düzenli olarak katıldı. Şeyhi Muhammed Sultan Efendi'nin vefatından sonra sürekli mektuplaştığı Gülşenî şeyhi Şuayb Şerefeddin Efendi'nin daveti üzerine Edirne'ye giderek kendisine intisap etti. On yıl kadar hizmetinde bulunduğu Şerefeddin Efendi'nin vefatından sonra da damadı Şeyh Ahmed Müslim Efendi'ye biat etti. Ahmed Müslim Efendi'nin emriyle halifesi Şeyh Şehrî Efendi'den Gülşenî hilâfetnâmesi aldıktan sonra Kasımpaşa'da Hüsâmeddin Uşşâkî Dergâhı şeyhi Mustafa Hilmi Efendi'nin yanında yeniden seyrü sülûke başladı. Mustafa Hilmi Efendi'nin vefat etmesi üzerine halifelerinden İnegöl müftüsü Mehmed İzzet Safiyullah Efendi İstanbul'a gelip Hüseyin Vassâf'ın seyrü sülûkünü tamamlattı ve şeyhinin taç, hırka ve kemerini bir icâzetnâmeyle birlikte kendisine teslim etti (Haziran 1925). Kâdirî şeyhlerinden Müştak Baba'nın oğlu Edhem Baba'nın halifesi Mehmed Kemterî Efendi de ona teberürken Kâdirî icâzeti verdi. Böylece Şâbâniyye, Gülşeniyye, Uşşâkiyye ve Kâdiriyye tarikatlarından hilâfeti olan Hüseyin Vassâf dört kişiye (Pörtügelî Ali Rızâ, Sivaslı Ömer Rüşdü, Görelî Osman Sıdkı, Ankaralı Mehmed Mecdi) Uşşâkiyye tarikatından hilâfet vermiştir.

Hüseyin Vassâf telifi için yirmi yıl çalıştığı *Sefîne-i Evliyâ-i Ebrâr*'a malzeme toplamak için birçok yer dolaştı, buralarda bulunan mutasavvıflarla görüştü, teke ve türbelerde incelemelerde bulundu. 2000'e yakın süfi biyografisini ihtiva eden eserini 1925'te tamamladı. 21 Ekim 1929'da Arnavutköy'deki evinde vefat etti; vasiyeti üzerine Rumelihisarı Kabristanı'na defnedildi.

Tâhirülmevlevî, İbnülemin Mahmud Kemal, Ahmed Remzi Akyürek, Bursalı Mehmed Tâhir, Tâhir Ağa Tekkesi şeyhi Ali Behcet Efendi, Halil Nihat Boztepe, Mehmet Ali Ayni gibi devrin birçok tanınmış siması ile dostluk kuran Hüseyin Vassâf bunların bazıları hakkında müstakîl eserler kaleme almıştır. Kitaplarının müellif hattı nüshalarının çoğu oğlu Suat Erler tarafından Süleymaniye Kütüphanesi'ne bağışlanmıştır. Tâhir Ağa Dergâhı'ndan intikal eden bazı eserleri ise Çemberlitaş'taki Karababa Tekkesi'ndedir.

Eserleri. Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ-i Ebrâr*'ın sonunda ikisi tercüme olmak üzere otuz iki eserinin adını zikretmiş, muhtevaları hakkında kısa bilgiler vermiştir. Bu eserleri şunlardır: 1. *Sefî-*

Hüseyin
Vassâf